

دشت شاپور - شهر شاپور - خار شاپور

در جلگه شاپور دیبه‌های بسیار است و رودخانه‌ای از میان آن جلگه میگذرد. در سمت جلگه کوه و در سمت دیگر یعنی جنوب شرقی صحرائی باز است. در تمام صحرائی شاپور، آثار و عمارات و اینیه آتشکده و مانند اینها دیده میشود و معلوم میشود که شهری رعایت عظیم بوده است. بعضی از دیبه‌های صحرائی شاپور در یکطرف رودخانه واقع است و برخی در طرف دیگر. در جانب شمال شرقی آن تنگی است که شعبه‌ای از رودخانه مذکور از آن تنگ میاید در آن تنگه صورتهاست و در آنجا شگفتی دخمه است و آثار دیگر نیز هست. دور رودخانه در آن جلگه جاری است یکی از همین تنگ است که آنرا (تنگ چوگان) میگویند پس دور رودخانه دو سر چشمه دارد یکی در زنجیران و دیگری در جایی معروف به چشمه ساسان، نزدیک نقش شاپور. در تنگ چوگان این دو چشمه رودی تشکیل میدهند و از تنگ، جلگه شاپور داخل میشوند. رودخانه دیگری از سمت شمال جاده بنام چاشایگان بمساحت ۶ کیلومتر جاری است.

شهر قدیم شاپور متصل باب شاپور است که تمام این محوطه را شاپور خوره یا خوره شاپور یا کوره شاپور میخوانند. این شهر یکی از پنج محل ایالت فارس بوده و هک قسمت از فلات جنوبی ایران را در سواحل خلیج فارس تشکیل میداده و بسلاطین سغامنشی

و آقایی، دکتر بهمن کریمی از باستانشناسان یزد دهنده رئیس سابق اداره باستانشناسی

تعلق داشته است. بعد از فتح اسکندر و حکومت جانشینان او، این ناسیه نیز در تحت تسلط آنان درآمد و کم کم بپارتها منتقل گردیده و سپس محل نشوونمای ساسانیان شده است.

شاهپور یکی از شهرهائی شد که توجه ساسانیان را بخود جلب کرد و چون این شهر بود با مناظر طبیعی خوب و آبی بس فراوان و در دره‌ای قرار داشت که از هر طرف ۱۵۰ کیلومتر پیش میرفت و میتوان آنرا چهارراه و محل ارتباط راههای قدیمی ایران دانست بدین ترتیب از یکطرف به بین‌النهرین و شوش و تیسفون و از طرف دیگر، بفیروزآباد و راه سوم باستخروراه چهارم بدریا مربوط میشده است.

شهر شاهپور کنونی بتوسط شاهپور اول روی خرابه‌های شهر قدیمی بنا شده است که در زمان اسکندر ویران گردید. این شهر در سال ۱۶ هجری (۶۳۷ میلادی) بدست مسلمانان فتح گردید و آنرا شاهپور یا وه شاهپوریا شهرستان نامیدند.

در قرن چهارم هجری (دهم میلادی) مقدسی، جغرافی دان معروف، آنرا نیمه خراب ذکر میکند. دو قرن بعد ابن‌البلخی می‌نویسد که این شهر از مساعی سلاطین سلجوقی آبادی بسیار یافت. در زمان حکمرانی شبانکاره خصوصاً ابوسعید محمد بن مانا این شهر از نوروغتی بخود گرفت و روبرو آبادانی رفت ولی مدتی مدید طول نکشید چون در قرن ششم هجری (دوازدهم میلادی) جز خرابه‌ای در دره‌ای و غاری چیزی دیگر از آن باقی نبود. در قرن سیزدهم هجری (نوزدهم میلادی) این مکان نیمه خراب که عظمت قدیمی و شوکت واقعی خود را حفظ نموده بود طرف توجه عاشقان علم تاریخ و خصوصاً باستان شناسان واقع گردید و جلب نظر سیاحان را نمود. بدین ترتیب در سال ۱۸۰۹ میلادی موریه انگلیس^۱ در سال ۱۸۴۵ میلادی دو بود^۲ در سال ۱۸۵۱ میلادی فلاندرن و کست^۳ و در سال ۱۸۸۴ میلادی دیولافوا^۴ و در قرن کنونی زاره^۵ و هرتسفلد^۶ که در حجاریها مطالعاتی عمیق نمودند.

تالبورایس^۲ این مکان را دیده و راجع به آن در مجله اسلامی آرایسلاامیک^۸ مقاله‌ای نوشته است اما چنانکه گذشت تا سال ۱۳۱۴ شمسی (۱۹۳۵ میلادی) هیچیک از متخصصان و باستان شناسان در این محل کاوش نکرده‌اند. هیأت وزیران در جلسه ۱۷ اردیبهشت ماه ۱۳۱۴ خورشیدی (۱۹۳۵ میلادی) بنا بر درخواست مسیو کوریشن^۹ فرانسوی نماینده موزه لوور پاریس و رئیس هیئت حفاری تپه سلیک کاشان درخواست و اجازه حفاری در شاهپور کازرون واقع در ۱۲ کیلومتری کازرون را بنام مشارالیه برای مدت سه سال تصویب گردانم برده پس از تحصیل اجازه رسمی از دولت ایران با هیئت مخصوص خود مسیوهاری نقشه کش و آزادخان عکاس برای حفاری و خاکبرداری در شاهپور آماده کار شدند. مدت

چهارم سال همه ساله در شاپور و هر سالی سه الی چهار ماه در فصل پائیز و زمستان حفاری نمودند. این کاوش از سال ۱۳۱۴ خورشیدی (۱۹۳۵ مسیحی) شروع و تا سال ۱۳۱۸ خورشیدی ادامه داشت.

مکتب شاپور - در بالای گردنه یکی از این کوهها با ارتفاع ۶۰۰ متر در یک دشت کوچک یک غار طبیعی دیده میشود. این دخمه اثر بسیار عجیبی است از تنگ چوگان بمقدار سه کیلومتر سمت راست، در میان کوهی که نقش ساسانیان در آنست و بالای همان کوه دخمه ایست که دهانه آن رو به جنوب است رفتن درون غار در قدیم مشکل بود ولی اکنون با پاکان سنگی ممکن است زیرا در قدیم الیام جانی مخوف و سهمناک بظن میرسید. رؤیت داخل غار هم بدون چراغ و روشنائی مشکل بود اکنون هم مشکل است. با وجود این چون این غار طبیعی است باز و وصول بانتهای آن از جمله مشکلات است. از دامنه کوه بمقدار سه کیلومتر سر بالائی و سرازیری که معادل سی کیلومتر است و بسیاری از جاها پرتگاه است که اکنون ترمیم شده و بقول لرها کمر است در رسیدن به آن غار صعوبت دیگری موجود است که اکنون بر طرف گردیده و آن سنگی بمثابه دیوار صافی بطول سه متر که جز رفتن با طناب ممکن نیست بقدری سخت و صعب است که شخص مرگ را زیر پای خود می بیند و اکنون مشکلات مرتفع شده است بهر صورت رفتن بغار در زمان گذشته مشکل بود و مسائل مانند ریسمان و شمع و استامپاژ و مرکب و غیره لازم است. عرض دهانه غار ۱۵ ارتفاع ۱۵ متر طول بسیار است. در ابتدای غار مجسمه شاپور که از سنگ غار تراشیده سر شاپور بالای سقف غار و خود شاپور در وسط غار جلوه گری میکرد شکسته و افتاده ولی اکنون مرمت شده است حدود هشت متر ارتفاع داشته آنرا از سنگ یکپارچه تراشیده بودند.

شاپور تاجی بر سر دارد ریشش کوتاه و گیسوانش خیلی انبوه و حلقه حلقه از دوسو بردوشش ریخته است طوقی بگردن و شمشیری حمایل دارد. در عقب آن مجسمه بمساحت چند قدمی دو حوض است که در سنگ حفر نموده اند یکی بشکل مربع مستطیل ۳ متر طول و دو متر عرض بشکل مربع ۱/۵ در ۱/۵ میباشد دو حوض در جنب هم واقعند از سقف این غار در همه طرف آب چکیده و کل فشنک های فشنک تماشائی درست کرده حتی شکل حیوانات را در روی سنگها میتوان مجسم نمود در بدنه و جوار این غار از دو طرف آثار و علامت صورتها دیده میشود یعنی دیوار را صاف و هموار نموده و طرح صورتها بر آن ریخته اند اما ناتمام مانده از این حوضها بعد غارتاریک میشود و احتیاج بر روشن کردن شمع و چراغ دارد در این غار سرازیری و سر بالائی زیادی وجود دارد و حوضهای چند دیگری

یافت میشود مخصوصاً حوضی شبیه بنعل هلالی که دور بدور آن از ۲۰ متر متجاوز بوده و بطوری در سرایشی ساخته بودند که یکطرف آن یک متر و طرف دیگر $\frac{1}{4}$ متر است عکس برداری در این غار قدیم بعلم تاریکی در آن زمان میسر نشد ولی اکنون ممکن است چون انتهای غار بشعبات مختلفه منقسم میشد شخص مجبور میشود که توسط علامات و آثار مانند بستن نخ بسنگها و ریختن گچ بین راه بتواند راه مراجعت خود را بیابد .

مانده دارد

1_ Mr. Morier	2_ Mr. De Bode
3_ Mr. Flondin et Coste	4_ Mr. Dio Lolef
5_ Sarre	6_ Herzfol
7_ Talbo Rice	8_ Arts - Islamic
9_ Ghirshman	10_ Hardi

پژوهشگاه عالی مشترک ارجمندت فرهنگی

نهمین شماره سال ۲۵۳۶ ماهنامه تحقیقی گوهر منتشر و توزیع گردید نظر باینکه تنها ممر تأمین هزینه های گران این ماهنامه وجوه حق اشتراك میباشد بنابراین از مشترکینی که حق اشتراك سالهای ۳۶ و ۳۵ را تاکنون پرداخت نفرموده اند خواهشمندیم آن را بحساب ۴۵۰ شعبه ایران شهر جنوبی بانک صادرات بریزند .

۷۵۰ ریال	مبلغ	حق اشتراك سال ۲۵۳۵
۹۰۰ ریال	مبلغ	حق اشتراك سال ۲۵۳۶